

Džěćetko w Miłorazu.

Foto: Jürgen Matschie

Wobzamknjenje Stejišćo župy Běta Woda/Niska k džělnemu dalepisanju brunicewego plana Wochozy

Domowinska župa Běta Woda/Niska zabra k zjawnje wupołożenym podłožkam džělnego dalepisanja brunicewego plana Wochozy na swojim wuradźowanju 15.10.2008 scěhowace stejišćo*:

Zawodne přispomnjenja:

Domowinska župa je so ze změnu swojich wustawkow z dnja 16.11.2007 k slědowacemu zawjazala:

Župne towarstwo widži najwažniši nadawk pod wuměňenjami dohodneho wudobywanja brunicy a hladajo na předwidžane přesydlenja w tym, zo so serbska substanca zachowa a samo zesylni.

Tole wobsahuje za nas tež, zo so wo přichod serbskeje rěče, kultury, nałožkow a tradicijow zamołwiće staramy. Z rozsudom wobydlerjow Miłoraza, zo ma so runočasnje z dalepisanjom brunicewego plana tež wo dočasnym přesydlenju wsy rozsudzić, je so situacija změniła. Podobny rozsud su sej wobydlerjo Trjebinka njedawno žadali. Tohodla je sej Domowina jako ramik za swoje jednanje postajiła, zo so dale přećiwo wotbagrowanju wsow

wupraji, tola njezabjerje poziciju přećiwo woli ludźi, kotřiž su w Slepjanskej wosadže žiwi. Trjebamy hižo nětko, w fazy realizacije schwaleneho brunicewego plana, wšu móc, zo bychmy wjesnu zhromadnosć zachowali. Tuta zhromadnosć je scyła přenje wuměňenje za to, zo ma zachowanje serbstwa we wosadže realnu šansu. Nětko je gmejna Slepo woprašowanje mjez wobydlerjemi prioritneje kónčiny přewjedła, zo by wolu wobydlerjow, prašenja a nowe so jewjace problemy zwěsćiła.

Předewšěm wuhódnoćenje přenjeho prašenja, „Was bewegt Sie, wenn Sie an die Inanspruchnahme des Vorranggebietes und eine mögliche Umsiedlung denken?“, je jasny wotum přinjesta.

Gmejnska rada Slepo so z tuteje přičiny dnja 06.10.2008 přećiwo wotbagrowanju prioritneje kónčiny wupraji.

Analogne wuprašenja su za předtoze k wobzamknjenju w gmejnomaž Džěwin a Trjebin přihotowane.

*Cyće wobzamknjenje namakaće pod www.domowina.de → Aktualne → Stejišća a wzjewjenja.

Wšitkim člonam Domowiny, wšitkim Serbam a našim přećelam přeju rjane a spokojne hodowne swjate dny a w nowym lěće strowotu, wuspěch a derjeměće. Sym přeswědčeny, zo w našich narodnych prócowanjach njepopušćimy.

Wšykny člonkam Domowiny, wšykny Serbam a našym pšijašalam žycym ředne a spokojne gódowne swěte dny a w nowem lěše strowje, wuspěch a derjeměše. Som pšeznanjony, až w našych narodnych procowanjach njepópušćijomy.

Jan Nuk, předsyda/pšedsedar

Forum na europskej runinje so załožit

Skónčnje je so poradziło, zo maja narodne mjeńšiny – zjednočene w Federalistiskej uniji europskich narodnych skupin (FUEN) – swój podij za třěbny dialog ze zapóslancami Europskeho parlamenta. Po přikładze Serbskeje rady w Sakskej a Brani-borskej abo tež mjeńšinoweje rady při Zwjazkowym sejmje w Berlinje maja po doholětnych prócowanjach nětko wuzwoleni zastupjerjo FUEN móžnosć, zajimy wšitkich narodnych mjeńšin Europy we wobłuku noweho foruma dialoga zastupować.

Přenje wuradźowanje budže w 2. tydženju decembra w Brüsselu. Za nje su hižo wothłosowane temy koncipowane. Zaběraja so z konstituowanjom gremija, z jednanskim porjadom, z prašenjom „prawo narodnych mjeńšin na politisku participaciju“ a z dalšim předmjetom: „nałožowanje mjeńšinoweho prawa při rozrisanju nastawacych konfliktow“.

Wočakanja člonow foruma dialoga su naročne a žadaja sej angažement kóždoho jednotliwca. Najrozsudniši zaměr pak je zadžěwanje dalšim konfliktam, kiž wjedu k namócnym rozestajenjam. Tole měto być zasadne wužadnanje wšitkim, kotřiž su k dialogej zwólniwi.

Bjarnat Cyž

Kolokwij wo Pawole Nedže

Wučer, mjeńšinowy politikar a wědomostnik prof. dr. Pawoł Nedo słuša k markantnym wosobinam nowšich serbskich stawiznow.

Rodženy 1. nowembra 1908 jako syn železnicarja w Kotecach pola Wósporka, studowaše po maturje na Lipšćanskej uniwersiće pedagogiku a ludowědu (1928–1931). 25lětneho wuzwolichu Neda 1933 za předsydu Domowiny. Jako buchu aktiwity narodneje organizacije w lěće 1937 zakazane, skónči so tež Nedowa učerska karjera, kotraž wjedžeše jeho do Klukša, Chwaćic a Rakojd w ewangelskej Hornjej Łužicy.

Pawoł Nedo, kiž bě so hakle jako student maćernej rěči přiwobročil, spyta čas žiwjenja druhich za serbsku wěc zdobyć. Jako načolnik Domowiny (1933–1950) staraše so wo skrućenje etniskeho cyłka pod rozdělnymi politiskimi wuměnjenjemi. W druhej połojcy žiwjenja, wot spočatka 50tych lět, skutkowaše jako ludowědnik a kulturny slědžer w Lipsku a Berlinje; tež nětko so jemu poradzi, temy a metody swojeje discipliny na serbsku realitu nałožować. Lisćina jeho fachowych publikacijow z tu-teje doby wopřija skoro 20 wusko čišćanych knižnych stron.

Nedowa biografija pokazuje někotre dramatiska podawki. Po tym zo je přerjotne powołanje nacionalsocialistických represalijow dla 1937 zložil, bě młody Serb přistajeny pólskeje banki w Berlinje, inspektor na ryčerkubłomaj w Braniborskej, wojak wehrmachtu a skónčnje jaty „ludoweho sudnistwa“ w Podstupimje (1944/45). Na zakładze svojich nazhonjenow njeje ženje wosobin-

ske zapiski zawostajit, je pak sej z mnohimi ludźimi listował. Znate a připóznate je, zo je sej Nedo po 1945 mj. dr. jako nawoda Serbskeho zarjada (1948–1950) trajne zaslůžby wo wožiwjenje serbskeho hibanja zdobył: wot Serbskeho zakonja w Sakskej (1948) přez organizaciju šulskeho a učerskeho kubłanja hač do založenja Instituta za sorabistiku w Lipsku (1951). Na tamnišej uniwersiće (1951–1964) a na Berlinskej Humboldtowej uniwersiće (1964 do 1968) je prof. dr. habil. Pawoł Nedo za serbsku a němsku ludowědu a wyše toho za duchowne wědomosće w NDR bytostne předewzaća zwoprawdžil. Wón zemrě 24. meje 1984 w Lipsku.

Na zhromadnym kolokwiju 31. oktobra a 1. nowembra 2008 su Serbski institut, Maćica Serbska a Domowina w Budyšinje 100. posmjertne

narodniny serbskeho prócowarja wysoko hódnoćili. Wobdžěli to je so na woběmaj dnjomaj něhdže 50 zajimcow z Łužicy a zwonka njeje, mjez nimi Nedowy syn Michał. Po zahajenskim přednošku prjedawšeje Berlinskeje ludowědnicy prof. em. dr. Uty Mohrmann rozprawjachu štyrjo młódsi slědžerjo ze Serbskeho instituta a z dobom Maćicarjo wo jednotliwych wobłukach Nedoweje džěławosće, na př. wo jeho skutkowanju w Domowinje do a po Druhej swětowej wójnje a wo jeho poměrje k Serbam w Delnjej Łužicy. Na zakónčenje rysowaše wosom časowych swědkow, potajkim sobupućowarjo abo šulerjo wědomostnika, jeho čłowjesku powahu a džěłowe wašnje. Wšitke wuprajenja z kolokwija maja so w zešiwku 2–3/2009 časopisa „Rozhlad“ wozjewić. **Dietrich Šofta**

Maćicarjo a daši zajimcy sčěhowachu ze zajimom přednoški wo Pawole Nedže na kolokwiju w Budyšinje. Předku wot prawa dr. Pěť Šurman, superintendent Jan Malink a prof. dr. Dietrich Šofta Foto: Eberhard Sprigade

W Lětopisu wo rěčnej politice Domowiny w NDR

Pod titlom „Die Genossen sollen auch Auffassungen überprüfen, die die Sprache als Hauptproblem betrachten“ předstaja dr. Ludwig Ela w aktualnym čisle Lětopisa (2008, č. 2) Serbskeho instituta rěčnu politiku Domowiny za čas NDR. W nastawku pokazuje awtor na to, zo je serbsčina w skutkowanju organizacije drje stajnje wosebite, ale tež mjenjate městno zabrała.

Wot strony SED postajena rěčna politika běše wosebje kónc 50tych a w 60tych lětach kritice sobustawow

a wjetšiny serbskich funkcionarow wustajena. Tak zwěsći so 1960 w hódnoćenju zamołwitych w Berlinskej stronskej centrali, „noch nicht überwunden ist die These, die sorbische Sprache und Kultur sei das Ziel der Arbeit der Domowina.“

W 70tych a 80tych lětach zesylni wjednistwo Domowiny, hladajo na wočiwidne tendency rěčneje asimilacije, rěč spěchowace prócowanja. Wuslědki wostachu přiwšěm snadne. W nastawku rozprawja so mj. dr. wo stawje rěčnych znajomosćow

sobustawstwa a wo skutkowanju wosebiteje džěłoweje skupiny sekretariata Domowiny k rěčnym prašenjam, kotrejž předpožili dr. Beno Korjeńk 1983 wobšěrnju a wěcownu analizu wo položenju a wo přichodze serbsčiny. Analiza, kotraž wobsahowaše realistiske powobličenja k wuwicu ličby serbsce rěčaceho wobydlerstwa, bě za swój čas dowěrliwy material. W přižoze k nastawkej so z njeje přeni raz najwažniše wuprajenja dokumentuja.

Wuznamjenjenje zaslužbnych čłonow Domowiny

Lětuši lawreaća Myta Domowiny, Myta Domowiny za dorost a čestneho znamješka dnja 10. oktobra 2008 na wuznamjenjenskim zarjadowanju w Serbskim domje w Budyšinje. Fota: Jurij Helgest

Lětuše wuznamjenjenske zarjadowanje Domowiny wotmě so dnja 10. oktobra w Serbskim domje w Budyšinje. Předsyda Domowiny Jan Nuk wuzběhny w swojej narěči:

tola su serbscy narodni prócowarjo w najwušim zmysle słowa. Wam wšitkim, česćeni lawreaća, słuša naš wutrobny džak. Waša próca ma dołhodobnje wusnutki na dalše byće a traće našeho luda.”

W mjenje wšěch wuznamjenjenych jimaše so zaslužbny wučer, lektor a předsyda Domowinskeje skupiny 3 Budyšin Měrćin Warnar słowa. Wón praji mjez druhim: „Naležnosć sama bě a je naš zaměr: zachować a pěstować serbsku kulturu, serbsku rěč. ... Tež w přichodže čakaja na nas nadawki, kotrež hodža so jenož w dobrej zhromadnosći, w přezjednosći a z woporniwym čestnohamtskim džětom zwoprawdźić. Slubju, a sym sej wěsty, zo směm tu za wšitkich rěčeć, zo budu a budžemy, kóždy na swojim polu, dale džětać na dobro naroda, hromadže z mnohimi dalšimi.”

Myto Domowiny 2008 přepoda Jan Nuk tež zaslužbnej Domowinjanca Lizy Měškowej z Janšojc.

„Mjez Wami, lubi lawreaća Myta Domowiny a Čestneho znamješka Domowiny, su lětsa wuměłcy, wučerjo, redaktorjo, ewangelski duchowny, džětačerjo, młodostni a wuměnkarjo. Angažement za tak mały narod, kaž serbski, njeje zwjetša z wulkim připóznaćom zwjazany. Někotři z Was njejsu serbskeho pochada, a

Myto Domowiny 2008 dóstachu:
Friedemann Böhme z Budyšina
Jan Macka z Chrósćic
Měrćin Warnar z Budyšina
Liza Měškowa z Janšojc
farar Joachim Nagel z Wojerec
Juraj Kubánka z Budyšina (Bratislavy).

Myto Domowiny za dorost 2008 spožči so **Wotrowskej młodžinje**. Za swoje zaslužby w čestnohamtskim

džěle wuznamjeni so džesać čłonow župow a towarstwow Domowiny w Hornjej a Delnjej Łužicy z Čestnym znamješkom Domowiny 2008:

Marlis Kralowa ze Smječkec
Měrko Šmit z Worklec
Hana Kubašowa z Pančic-Kukowa
Hanalora Gučowa ze Židžinoho
Měrćin Hermann z Čiska
Dora Gebauerowa z Čiska
Christina Kliemowa z Dešna
Manja Lobedojc z Hochozy
Irena Domaškowa z Kozłow
Marieta Maticowa z Wochoz.

Prěni raz přepoda so Připóznanawske myto Zwjazkoweho předsydstwa Domowiny.

Tute dósta **dr. Eberhard Körner** z **Großröhrsdorfa**.

Marlis Kralowa, Hana Kubašowa a Jan Nuk (wotlěwa).

Zwjazkowe předsydstwo Domowiny wuradźowaše dnja 29. nowembra we Wochozach. Na dnjowym porjedže stejachu mjez druhim informacije wo spěchowanju serbskeje řeče a kultury w gmejnje a rozprawa župy Běta Woda/Niska wo jeje stejišću k přednačiskej džělneho dalepisanja brunicoweho plana za jamu Wochozy a přenje informacije wo namjetach wustawkoweho wuběrka. Z nimi so zwjazkowe předsydstwo hromadže z wustawkowym wuběrkom na wurjadnym posedženju dnja 12. decembra znowa zaběra; informacije namakaće potom pod www.domowina.de.

Na wobrazu wotlěwa: předsyda Domowiny Jan Nuk, městopředyda Pěť Petrick, naměstnik jednačela Harald Końcak, referent Werner Sroka, wjesna předstejičerka Wochoz Hanelora Balkowa a člonaj zwjazkowego předsydstwa Měrćin Kašpor a Měrćin Škoda. Foto: Martina Arlt

MjeŃšinowa rada pola zwjazkowego prezidenta

MjeŃšinowa rada zeŃdže so dnja 28. nowembra 2008 w Berlinje ze zwjazkowym prezidentom Horstom Köhlerom. Na rozmołwje wobdžěli so džesać zastupjerjow Danow, Frizow, Sinti a Roma kaž tež Serbow. Serbow zastupowachu předsyda Domowiny Jan Nuk, člonka zwjazkowego předsydstwa dr. Madlena Norbergowa a jednačel Domowiny Bjarnat Cyž.

W srjedžišću zetkanja steješe cyłostatna zamołwitosć Němskeje za jeje narodne mjeŃšiny. Hačrunjež je Němska mjezynarodne zrěčenja za jich škit a spěchowanje podpisała, zwěšćeja mjeŃšiny zas a zaso deficity při zwoprawdženju tutech zawjazkow, a to w šulstwje, w medijach a wosebje nastupajo powšitkowne kulturne spěchowanje. Hłowna přičina toho tči w tym, zo ma Zwjazk lědma kompetency na polu spěchowanja mjeŃšin, haj, tutón problem je so z tak mjenowanej reformu I federalizma samo přiwótřit. MjeŃšinowej radže, koordiněrowacemu gremijej mjenowaných narodnych mjeŃšin, je

so poradžiło, zwjazkowego prezidenta za tute prašenje sensibilizować. Předsyda rady Dieter Küssner přepoda Horstěj Köhlerej posudk na temu „Minderheitenpolitik und das bundesstaatliche System der Kompetenzverteilung“, z kotrehož na tutej stronje citujemy.*

Jan Nuk praji wo zetkanju: „Wopyt narodnych mjeŃšin pola zwjazkowego prezidenta Köhlera je bjezdweła wusahowacy politiski podawk w serbskich stawiznach.

Přeni raz zaklinčachu w hrodže Bellevue serbske słowa. Byrnjež zwjazkowy prezident móžnosć njeměť, wo naležnosćach Serbow direktnje rozsudžeć, ma jeho słowo wahu w politiskej diskusiji. Jeho mjenjenje ma konkretny wliw na jednanje zwjazkowego knježerstwa. Tuž njeje jeho wuprajenje, zo ma so z narodnymi mjeŃšinami dostojnje a z respekтом wobchadžeć, bjez wuznama.“

*Cyły dokument namakaće pod www.domowina.de → Aktualne → Stejišća a wozjewjenja.

Minderheitenpolitik und das bundesstaatliche System der Kompetenzverteilung

Der deutsche Bundesstaat verfügt über kein ganzheitliches Konzept von Minderheitenpolitik. ... Zum einen ist Minderheitenpolitik im deutschen Kontext immer Politik im Blick auf eine spezifische Minderheit ... Zum anderen aber ist Minderheitenpolitik in Deutschland auch aufgrund der bundesstaatlichen Struktur schon von Anfang an auf Differenz angelegt, folgt den je eigenen Politiktraditionen und Wertvorstellungen der einzelnen Länder. ...

„Vorzugswürdig wäre ... eine eigenständige Regelung in einem neuen Art. 104 c GG, die auch direkte Finanzhilfen an gesellschaftliche Träger von Einrichtungen zur Förderung von Minderheitenkulturen und Minderheitensprachen ermöglichte. Der Wortlaut einer derartigen Sonderermächtigung ... darf ... nicht so gefasst werden, dass er interpretatorische Rückwirkungen auf die offenen Streitfragen der Kompetenzen des Bundes „kraft Natur der Sache“ im Kulturbereich zulässt. Doch gerade angesichts dieser bis heute offenen Streitpunkte wäre eine punktuelle Regelung, die dem Bund eine effektive Handlungsmöglichkeit als Garant eines adäquaten Schutzes und einer angemessenen Förderung der Minderheiten (im Sinne der völkervertraglich festgeschriebenen Standards) gäbe, dringend erforderlich. ... Die Länder im Nachhinein für ihre Nichterfüllung völkervertraglicher Verpflichtungen zu belangen, vermag in vielen Situationen angemessenen Handlungsdruck aufzubauen. Nicht wirklich hinnehmbar ist eine derartige Strategie aber im Bereich des Schutzes von Minderheitensprachen und -kulturen – also Sprachen und Kulturen, die zum Teil akut vom Aussterben bedroht sind ... Sie (die Bundesrepublik Deutschland – ND) sollte vielmehr durch angemessene rechtliche Arrangements dafür sorgen, dass die einmal in der Rechtsordnung als sachangemessen festgeschriebenen materiellen Standards auch ordnungsgemäß umgesetzt werden.“ (Auszug - wučah*)

Prof. Dr. Stefan Oeter,
Universität Hamburg

Kubłanskej konferency RCW w Budyšinje a Choćebuzu

Rěčny centrum WITAJ (RCW) je přewjedł dnja 20. septembra 2008 w Ćisku fachowu konferencu k stawej přesadženja WITAJ-projekta, zažneho serbsko-němskeho dwurěčneho kubłanja w serbskich a WITAJ-pěstowarnjach a pěštowarnjach z WITAJ-skupinu kaž tež k zmištrowanju přechoda džěsća z pěštowarnje do zakładneje šule. Nimale 120 zajimcow – starši, kubłarki, wučerjo, zastupjerjo nošerjow pěštowarnjow a šulow, zamołwići kubłanskeje agentury a ministerstwa za socialne kaž tež zamołwići komunalneje, wokrjesneje a krajneje politiky – je na nju přichwatało. Wědomostna sobudžětačka RCW Jadwiga Kaulfűrstowa poda mjezybilancu k džěta-wosći kubłarkow po metodze imersije w pěštowarnjach. Tuchwilu sej serbsćinu cyłkownje 941 žłobikowych a pěštowarskich džěci w 23 dnjowych přebywanjšćach Hornjeje a Delnjeje Łužicy přiswoja. Něhdze dwě třeciny z nich kubłatej so po metodze imersije, kotraž je so jakonajefektiwnjša metoda přiswojenja rěčow w zažnej starobje wopokazała. W fachowych přednoškach a přinoškach k nazhonjenjam z praktiskeho džěta pokaza so wulki angažement kubłarkow a nošerjow při dwurěčnym kubłanju, ale tež staro-

sće a problemy, kotrež mamy zhromadnje wotstronić.

Tři njedzele na to přewjedze delnołužiska wotnožka Rěčneho centruma WITAJ dnja 11. oktobra 2008 swoju 2. kubłansku konferencu w Choćebuzu. Wjace hač 70 ludži - kubłarki a wučerjo, zarjadniscy a politiscy zamołwići – su do Delnoserbskeho gymnazija přichwatali, zo bychu so z problemami wuwučowanja serbskeje rěče wosebje w šuli rozestajeli. Wulki podžěl na poradženju konferency měješe hłowna referentka, knjeni Christine Le Pape Racine ze Šwicarskeje. Wona předstaji najnowše dopóznaća k metodiskim a didaktiskim móžnosćam dwu- a wjacerěčneho wuwučowanja, kotrež je w doholětnych wědomostnych analizach zběrała a nazhoniła.

Wobě konferency měještej charakter dalekubłanja z wuměnu nazhonjenjow w šerokim zmysle. Přitomni diskutowachu wo přesadženju zakonskich postajenjow w praksy, wobswětlichu to dotal docpěte a wotkrychu trěbnosće a móžnosće dalšeho wuwica. Konferency stej bilancowalaj a podalaj wuhlad do přichoda projekta WITAJ, kotryž je za zdźerženje a rewitalizowanje serbskeje rěče wuznamny. Facit formuluje J. Kaulfűrstowa takle:

„Wuspěch serbskeho kubłanja w pěštowarnjach je njeparujomny zakład za intensiwnne wuknjeenje serbsćiny w šuli. Tohodla měli sej we wšěch pěštowarnjach přeco zaso znowa staw rěčneho spēchowanja wuwědomjeć – hač so po idealnej formje sposrědkowanja rěče džěta, hdze su snadž hišće rezerwy w direktnym wobchadze z džěćimi a hdze móhli so organizatoriske wuměnenja efektiwizować. Při tym móhli sej mjez sobu ze swojimi nazhonjenjami pod pažu přimać. Zwoštanje přeće, zo bychu kubłarki a wšitcy nošerjo, wučerjo a zarjadniscy zamołwići a Rěčny centrum WITAJ za zhromadny postronk čahnyli. A to wěcy dla – serbskemu kubłanju k wužitkej.” Wo konferencomaj zestaja RCW dokumentaciji, kotrež woprijatej w serbskeje a w němskeje rěči wšitke fachowe přednoški a přinoški k nazhonjenjam z praktiskeho džěta kaž tež katalog namjetow za efektiwizowanje džěta. Zajimcy njech so wobroća na RCW w Budyšinje (tel. 03591-550400, e-mail: witajbautzen@sorben.com) abo w Choćebuzu (tel. 0355-494489442, e-mail: witaj-cottbus@sorben.com).

Rafael Wowčer, nawoda RCW

Wuznamjenjenje za hru „Pytanje pokłada”

16. winowca 2008 spožči so w Ćeskej Lípje přeni króc „Myto euromoregion Neisse-Nisa-Nysa 2008” za mjezypřekročace projekty w třikrajowym regionje. Wo myto w kategoriji „kubłanje” požadachu so tež Mjezynarodny zetkawanski centrum Marijiny doł/Agentura Pontes, Domowina – Rěčny centrum WITAJ, Liberecki kraj a Sakski kubłanski institut ze zhromadnym štyrirěčnym projektom, wuknjenskeje hru „Schatzsuche – Poszukiwanie skarbów – Hledání pokladu – Pytanje pokłada”. Mjezynarodna jury rozsudži, zo spožči so mjenowanym kooperaciskim partneram myto w kategoriji „kubłanje”.

Z hru ma so zajim mjez čěskimi, pólskimi, němskimi a serbskimi šulerjemi a dorosćenymi budžić, zo bychu susodne kraje wokolo Nisy bliže zeznali kaž tež hrajto zakłady rěče susoda

nawuknyli. Cyle připódla zeznamja so hrajerjo tež ze 44 zajimawostkami w třikrajowym rózku. Hra hodži so w šuli we wobłuku cuzorěčneje wučby susodow runje tak nałožować kaž při zetkanjach a wólnočasnej zaběrje džěci. Wšitke pěštowarnje, šule, institucije, towarstwa a iniciatiwne skupiny, kotrež chcedza štyrirěčnu hru za swoje džěto wužiwać, móža sej ju bjezplatnje pod www.pontes-pontes.de, pod linkom „projekty” skazać.

Für das gemeinsam entwickelte Lernspiel „Schatzsuche” in polnischer, tschechischer, deutscher und sorbischer Sprache wurden am 16. Oktober in Česká Lípa die Pontes-Agentur, das Land Liberec, das Sächsische Bildungsinstitut und die Domowina mit dem „Preis der Euroregion Neisse-

Foto: agentura Pontes

Nisa-Nysa 2008” in der Kategorie Bildung ausgezeichnet. Kindergärten, Schulen, Institutionen, Vereine u.a., die es für ihre Arbeit nutzen möchten, können das Spiel auf www.pontes-pontes.de unter dem Link „Projekte“ bestellen.

Daniela Heelemanowa, RCW

Župa „Michał Hórnik“ Kamjenc – jeje džěławosć a starosće Serbam skrućeć narodne wědomje

Wobhladuje-li so zrozumjenje a nałožowanje serbskeje řeče jako najwažniše znamjo identity, potom hodži so twjerdzić, zo je baza Serbow w Kamjenskej župje w katolskich Serbach. Jim je nałožowanje, wobchowanje a posrědkowanje řeče a wěry měritko a zawjazk. Při tym hraje swójba a cyrkej wažnu rólu. Zhubi-li so řeč, potom zhubi so tež serbska zhromadnosć a z njej zwjazane wašnja a nałožki. Z toho wuchadžejo je najwažniši nadawk župy, na to džiwać, zo so serbsčina ze zjawnosće njewutłóči.

W serbskim sydlenkim rumje našeje župy řeči přerěznje něhdže 68 % wobdlerstwa aktiwne serbsce a 6,5 % wobdlerjow serbsčinu wobknježi, ale njenatožuje. Při tym su wězo wot wjeski k wjesce rozdžěle. W přewažnje katolskich wsach je podžěl wjetši, kaž na přikład we Wotrowje 85 %. W Chrósćicach něhdže 84 % w Nuknicy 93 %, w Ralbicach 90 %, w Konjecach 89 %, ale w Pančicach jenož 42 %, we Wudworju 44 %, w Njebjelčicach 63 %, we Worklecach 66 % a w Žuricach 40 % wobdlerstwa serbuje.

Wězo tež w Kamjenskej župje asimilacija postupuje. Přečinny su najwšelakoriše: demografiske wuwice, wotchad młodžiny do němškorečnych kónčin abo krajow, přečinny ryzy němskich swójbow abo jednotliwcow, zawrjenje serbskich šulow, zastup serbskich džěći do němskich šulow, změna socialneje struktury na wsach, nałožowanje němčiny na wjesnych zarjadowanjach, we wobchadach, w rjemjesle, ale tež na priwatnych zarjadowanjach. Z tutych faktow wuchadžejo staji sej župne předsydstwo jako přenjoťny nadawk, swojim Serbam skrućeć na najwšelakoriše wašnje narodne wědomje, zo njebychu začuće mjenjehódnoty měli a swójsku narodnosć zatajili, ale so sylnišo za wobchowanje swojeje maćeršćiny angažowali.

Nětčiša županka Trudla Kuringowa jako wolena zastupjerka Domowinjanow župy zwoła swoje předsydstwo (10 člonow) šěsć do wosom króc wob lěto na zhromadne wuradžowanje.

Džěći Serbskeje zakładneje šule Worklecy zaspěwachu na swjedženskim zarjadowanju dnja 7.9.2008 na česć 175. narodnin Michała Hórnika.

Nimo toho schadžuje so mjesačnje wuběrk župneho předsydstwa, kiž přihotuje jednotliwe kroki k zwoprawdženju planowanych nadawkow. Jónu wob tydžeń zeńdžetaj so županka a regionalny řečnik. Tuta forma komunikacije a informacije je wažna za narodne džěto.

Aktiwity župy

W lěće 2008 smy dotal scěhowace projekty a aktiwity ze stron župy přewjedli:

- podpěru protestnych akcijow
- spěwny swjedžen w Haslowje
- swjedženske zarjadowanje k 175. narodninam Michała Hórnika
- podpěru při přewjedženju 30. rěčnicy Swjedženja serbskeje poezije
- podpěru při lětnim swjedžeju Domowinskeje skupiny Pančicy
- zarjadowanje k 100. posmjertninam spisowaćela Mikławša Andrickeho
- kónclětne zarjadowanje z předsydamy Domowinskih skupinow
- tradicionelne zetkanje serbskich wjesnych chronikarjow
- zhotowjenje přehladki wo stawiznach župy
- přihoty na 100. posmjertniny Jakuba Barta-Čišinskeho w lěće 2009
- wobdželenje na fachowych konferencach kubtanja
- běžna diskusija wo nowych wustawkach Domowiny, jeje přichodze a

wo zestawje župneho předsydstwa. Naša župna pawšala za narunanje wěcnych wudawkow wučinja 1.720 Euro, štož jenož jara wobmjezowane džěto zaruči.

Problemy

Bychmy sej přeľi, zo wobsteji župne předsydstwo ze zastupjerjow wšěch skupin a towarstwow župy. Mamy pak so tež bědžić z pobrachowacej zwólniwosću, čestnohamtske funkcije wukonjeć. Přečinny su wšelakoreho razu: hač džěłowe městno, kotrež je chětro zdalene wot domu, chwile, fyziske přećeženje z powoľanja, staroba a nic naposledk snadne připóznaće čestnohamtskeho džěła. Tuž měto so za pućemi pytać, kiž prestiž tajkeho džěła zwyża. Přejemy sej tež, zo cyrkej a naša narodna organizacija krućišo hromadze stejitej. Serbske słowo abo spěw w cyrkwi džě so tež z cyrkwe won do šěršeje zjawnosće nosy. Duchowni su tola něhdy byli stoľp w narodnym džěle. Tak tež serbscy wučerjo, kotřiž su w towaršnostnym džěle njeparujomni. Tež džensa jich nužnje trjebamy.

Wuhlad do přichoda

Mješiny maja přeco problem, so přećiwu pozhubjowanju wobarać. Tohodla je trjeba, zo so to, štož

ma narodne tradicije, wobchowa a skruća. Wězo mamy so jako Serbja přez nowe formy a moderne srědky medijow druhim prezentować, zo bychmy jim spřístupnili naše natožki a wašnja, dokelž předsudki zwjetša z njewědy nastawaja.

Naše młode skupiny, kaž Wotrowsku młodžinu, Wudworski ansambl,

Smjerdžečansku rejowansku skupinu abo druhich, mamy spěchowac a podpěrowac, dokelž woni pěstuja kulturu kaž tež serbsku rěč aktiwnje. Runje tak wažne su tež zarjadowanja, kiž z ludu samoho wurostu, kaž na přikład Jolka-swjedzeń, Nukstock, zarjadowanja dekanatneje młodžiny, sportowe zarjadowanja

a swójske iniciatiwy skupinow abo towarstwow. Na tajkich knježi strowa serbska atmosfera, kotraž cyle njewědomje zhromadnosć skruća.

Přejemy sej dale dobre zhromadne džěto z dotalnymi partnerami, rozmołwy, mjezsobnu akceptancu a wotewrjene wucho za starosće tamneho.

Clemens Škoda

Džak wšěm wuhotowarjam a sobuskutkowacym

Župne zarjadowanja składnostnje róčnicow wažnych podawkow abo wosobinow, kiž su serbske stawizny pisali, su njeparujomne zarjadowanja Serbow. Na nich knježi serbska atmosfera, serbski duch a někotryžkuli z narodneho spara wotući.

Lětsa woswjećichmy 175. narodniny Michała Hórnik, kotrehož mjeno naša župa nosy. Pomnik we Worklecach a mjeno tamnišeje šule dopominatej na něhdyšeho wjesnjana. Zhromadny projekt župy a Worklečanskeje gmejny sta so hódne zarjadowanje, na kotrymž so 250 Serbow zeńdže.

Džěci, młodžina a dorosćeni wuhotowachu program. Hórnik by so wjeselił, by-li widzeć móht, kak lóštnje džěci Worklečanskeje zakładnjeje šule ze słowom, wobrazom a rejku swój wšědny dzeń předstajichu. Džak słuša w přěnim rjedže wučerkam, kotrež we wšědnym džěle na to džiwaja, zo je posrědkowanje narodneho a stawizniskeho wědomja wobstatk šulskeho kubłanja. Knjez monsignore Měrcin Salowski wupraji to tak: „Dołhož mamy tajku džěčinu, njetrjebamy so wo přichod Serbstwa bojeć.“

Hórnik bě za swój čas posrědkowar při konfliktach mjez starymi a młodymi a pohonjowaše wosebje młodych do džěta.

Zo mamy džensa młodych talentowanych Serbow, wo tym swědčachu młodzi solisća, kaž běchu to šulerka-recitatorka, hudźbnik na klawěrje, solisća-rejowarjo ze Smjerdžeceje a nic naposledk młodžinski chór, kiž bě spontanje za tute zarjadowanje nastał. Nichtó njeje holcam kazał, zo maja so narodnu drastu woblec; to bě jim samozrozumliwe. Sama běch překwapjena, z kajkej samozrozumliwosću, z dušu a wutrobu lóštnje zanjesechu

serbski spěw we wysokej kwalifici a škrički płomjenjow zahoritósce so na publikum přenjesechu. Cyle po Hórnikowym wuprajenju „Bohu k česći a Serbam k wužitku“ njeběchu so prašeli: Što z toho mamy? Wědžachu, zo njemóže ani župa, ani gmejna wotpowědne honorary płaćić. Luba młodžina, wy sće wutroba a rozum luda a budźće sebi wědomi, zo steji za wami tež syła jenak zmyslenych w serbskim ludze.

Ze załoženjom towarstwa swjateju Cyrila a Metoda bě Hórnik zakład za załoženje dalších towarstwow na wsach položil. Nacisća je zakazachu a po 1945 njesmědžachu so znova załožiť. Nětko je zaso mamy. Cyle w Cyrilo-Methodskim duchu wobrubištej Hostakec trójka a Chróšćanski cyrkwinski chór počesćenje Hórnik jako redaktora Katolskeho Posoła. Za naš lud w našej župje je spomóžne, zo njespěwaja so serbske kěrlušenož za cyrkwinskimi murjemi, ale zo

wobohaćeja tež narodne žiwjenje. Tuž słuša česć wšěm tym, kiž čestnohamtsce towarstwa abo kulturne čělesa nawjeduja.

Wutrobny džak słuša tež Neterec mandželskimaj, kotraž staj priwatne zawostajenstwo Michała Hórnik přewostajiloj wjesnej šuli za trajnu wustajeńcu. Nic naposledk so džakuju Worklečanskeje gmejny, kiž je sportownju přetworila na swjedženske zarjadnišće. Wupyšenje jewišća, zestajenje 250 stólcow, wobstaranje techniki atd. běchu za wjesnjanostu Franca Bruska runje tak samozrozumliwe kaž za župu „Michał Hórnik“ wobsahowy program. Kajki bě to mócný chór, jako na kóncu 250 ludži na słowa Měrcina Salowskeho a Michała Nawki zaspěwa: „Wšo, štož su woprowali naši wótcy, to na wšě časy njech je žohnowane! Za wěru, narod zasadžachu mocy. Njech z toho plody žnějemy tež rjane!“

Trudla Kuringowa, županka

Městna njedosahachu, telko zajima žněješe zhromadnje wot gmejny Worklecy a župy Kamjenc organizowane dostojne počesćenje Michała Hórnik. Přědku wotprawa: županka Trudla Kuringowa, wjesnjanosta Franc Brusk a farar dr. Rudolf Kilank.

Foće: Clemens Škoda

Noc kreatiwnych głowow w gymnaziumje – Wobźelenje Serbow wuspěch

Chóšebuzarje su južo 2. raz móžnosći měli w Nocy kreatiwnych głowow zajmne městna woglědaš, aby nje-wšedny zašiski sobu wzěli. K přednemu razu su se teke Dolnoserby z města Chóšebuz a wokoliny wobźělili. Gósci su ten wjacor, dnja 18.10. 2008, wjelebozny program w cafeteriji Dolnoserbskego gymnaziuma dožywili. Młoda moderatorka Jana Winklerojc jo dypkownje zeg. 19.00 předne woglědarje a wšyknje wugótowarje nocy w serbskej a nimskej rěcy wuwitała a cety cas teke na ramikowe akcije wabiła a sobugótowarje předstajila. Nimsko-serbski ansambel Žyłow jo zachopił ze starem rejom. Wukniki 11. lětnika su na jawišću grali sceny žywjenja Serbow, pši tom su drogowali pšez cas. Ako cerwjena nitka jo naslědnik wudrogowarjow do Teksasa něco

wulicował wo žywenju Serbow w Dolnej Łužicy. Połgózinski program jo skończył we wobradowanju redaktorow žinsajšnego Nowego Casnika. Woglědarjam su kuski jasne pokazali, až žywenje Serbow, wšo jedno w kóterem casu, w cełku njejo lažko było. Z tym programom su wukniki a angažowane ceptarje, mjazy nimi šulska wjednica Anka Hillowa a projektowa zagronita kněni Försterowa, zwězanosc ze serbskeju problematiku pokazali. Dwójorěčne dialogy njejsu pšesěžke byli a teke Wušy šořta města Chóšebuz, Frank Szymanski, jo se aktiwnje z dobrymi myslami wobźělili. Někak 240 woglědarjow jo pšišo ako gósci teje nocy. W ramikowem programje su se serbske institucije ako Šula za dolnoserbsku rěc a kulturu, Serbski institut, Rěcny centrum Witaj, Dolnoserbski internet,

Serbska kulturna informacija LODKA, Załožba za serbski lud a Domowina zapšěgnuli. Zwězk serbskich wumělcow a Zwězk serbskich rucnikarjow a pšedewzešarjow stej teke pódla bytej. Wšuzi su žiži móžnosći měli něco sam cyniš, na pšikład basliš, kresliš, zaběraš se z kaligrafiju a grajkaš. Jaden raz w gózinje jo se woblubowana Anemarijowa polka k soburejowanju pšepšosyła. Dolnoserbski burski dwór Budek z Lěšcow/Hornow jo dobry burski tykańc, skiby a druge wěcy póbitował. W cełem wižone jo było wobźelenje Serbow w „nocy kreatiwnych głowow“ wuspěch. Se žěkujomy wšyknym wobźělnikam, wósebne Dolnoserbskim gymnaziumom za dobry pšigotowany głowny program a za zajmny ramikowy program.

Karin Tšukowa

25 lět Domowniski muzej Dešno

27. apryla 2008 su wótwórili w Domowniskem muzeju Dešno wósebnu wustajeńcu „Rucnikarstwo, wikowanje, swěte wěcy – žywenje Słowjanow w 10. stolěšu“. Pši gózbje wótwórjenja wustajeńce jo grał wucabnik a muzikar Gerat Pawker z Bórkow na dudach.

Foto: Werner Měškank

78.000 woglědarjow jo Domowniski muzej Dešno w běgu slědnych 25 lětach licył. Lětosa jo Babette Zenkerowa, něntejšna wjednica muzeja, ze swójimi sobužětašerjami južo něži 8.000 gósci wuwitała.

Pši gózbje 25lětnego wobstaša jo wjednica muzeja pšepšosyła wót 10. do 12. oktobra 2008 zajmce na rozwjaselece dny. W programje su wbydlarje Dešna a teke gósci dožywili kabaret, serbsku muziku, nowu wósebnu wustajeńcu, rucnikarske pór-

cenja, burski tykańc za kafejpiše a jo było wjele móžnosćow, se z lužimi rozgranjaš.

Załožarka muzeja, ceptarka n.w. Erika Jahnowa, jo słyšała žěkowańske słowa za jeje procowanja. Babette Zenkerowa a Christina Kliemowa stej se w krotkem nagronje wužekowatej za mócnu pópěru. Wósebne stej chwalitej Załožbu za serbski lud, Domowinu – Zwězk Łužyskich Serbow z.t., wokrejsa Sprjewja-Nysa a amt Bórkowy (Błota) ako pjenjezedawar-

je. Wutšobny žěk zo teke na cesnoamtskich cłonkow spěchowawšeho towaristwa našogo muzeja.

Cesne gósci swěžeńskego zarědowanje su mjazy drugimi byli pšededař Domowiny Jan Nuk, krajny ražc wokrejsa Sprjewja-Nysa Dieter Friese, direktor amta Bórkowy (Błota) Ulrich Noack, župan Pěťš Petrick a šořta gmejny Dešno-Strjažow Fred Kaiser ako teke wejsny šořta Ulrich Gutšmidt.

Nic jano Bogumił Šwjela, sobuzaložar Domowiny, jo znaty Dešanař, teke woblubowany farař, wobdarjony prjatkowař a casnikař Kito Pank jo dłužki cas how žywy był a žětał. Ku cesći Kita Panka jo Pěťš Milan Jahn, rožony Dešanař a historikař, wužětał nowu wósebnu wustajeńcu. Jan Nuk jo w swójom nagronje na to pokazał, až njestoj jano burske serbske žywenje w srjejišću muzejowych zarědowanjow. Kužde lěto móžo publikum zbliska a zdaloka wuběraš mjazy wjeleboznymi wósebnymi wustajeńcami z rozdžělnymi wopšimješami a wjele drugimi muzikaliskimi, wulicowańskimi a historiskimi zarědowanjami.

Žycym Domowniskemu muzejoju Dešno dalej dobre nowe ideje a pšecej kopicu dobrowolnych cesnoamtskich pomocnikow za pšiduce lěta.

Karin Tšukowa

Čłonojo Zwjazka za serbski kulturny turizm wobhladachu sej do wuradźowanja Dubrjenske bahno a informowachu so wo wosebitosćach z lěta 1972 wobstejaceho přirodoškitneho pasma. Foto: Wolfgang Kotissek

Wabja z nowej internetnej stronu

K swojej lětnej a hłownej zhromadźiznje zeńdžechu so čłonojo Zwjazka za serbski kulturny turizm dnja 17. oktobra 2008.

W rozprawje wo dźěławosći towarstwa wuzběhny předsyda Manfred Hermaš prócowanja wo zestajenje datoweje zběrki ze serbskimi kulturnymi poskitkami po wšej Łužicy, kiž bě Wolfgang Kotissek nadźěłał. Nětko je w interneće přistupna.

Strona www.tourismus-sorben.com informuje wo sydlišćowym teritoriju Serbow, wo nałožkach, tradicijach, rěči, kulturje a wašnju žiwjenja Serbow w Hornjej a Delnjej Łužicy. Tež čarje za pućowanje z kolesom – „Serbske impresije” w Delnjej kaž

tež Hornjej Łužicy – stej wopisanej. We wjacorych ekskursijach běchu sej čłonojo towarstwa a dalši zajimcy měštnosće wobhladali, kiž so do datoweje zběrki zapřijachu. Tam móžachu sej tež na městnje wobraz wo stawje wuwica jednotliwego poskitka stworić a so ze zamołwitými do konstruktiwneje wuměny podać. Webowe strony wočiwidnje podšmórnu wosebitostku za wopytowarjow Łužicy. Prezencija so w přichodnym času w hornjo- a delnjoserbsčinje, pólsčinje, čěščinje a jendželščinje wudospoľni. Dalše pola dźěławosće towarstwa wopřijachu přidžěta a pokiwy k stawiznam a kulturje Serbow

pućowanskim běrowam, jednotliwcam, tež nakładnistwam, kiž wudachu informacisku literaturu, hač k naprašowanjam z wukraja – wosebje z Pólskeje a Čěskeje.

Wot lěta 2006 wukubłuje so při towarstwje młoda žona na překupču za turizm a wólny čas.

Mnoho časa a mocow je towarstwo tež nałožiło, zo by financnemu zarjadowanju status powšitkowneje wužitnosće swojeho skutkowanja dopokazało. Z pomocu dawkoweho běrowa je so tole nětko poradziło a z tym su dalše móžnosće za dochody z darow za jeho dźěławosć date.

Manfred Hermaš w swojej rozprawje tohorunja dobre zhromadne dźěło z turistiskimi zwjazkami Hornjeje a Delnjeje Łužicy kaž tež z Marketingowej towaršnosću Hornja Łužica/Delnja Šleska naspomni.

Problemy ma zwjazk tuchwilu z Turistiskim zwjazkom Delnja Łužica, kiž přemało na wosebitosć serbskeje kultury a stawiznow na swojim teritoriju pokazuje.

Za přichod maja čłonojo towarstwa za wažne, dalšich serbskich poskićowarjow do swojich rjadow wabić, zo by so na jednej stronje baza towarstwoweho dźěła rozšěriła a na tamnej stronje šěroka diskusija wo tym wjedła, što serbski kulturny turizm woznamjenja. Runje hladajo na wuwice Łužiskeje jězoriny w přichodnym lětdžesatku njeměli Serbja z tym zwisowace šansy wuwica skomdźić. Towarstwo ma tuchwilu 14 čłonow, z toho 6 towarstwow.

Marko Kowar

Delegacija Serbskeho Sokoła pod nawodom jeho starosty Achima Kowarja (2. wotlěwa) wobdźěli so dnja 17.10.2008 na 90. sokołskim zléče w Čěskej republice. Składnostnje wotewrjenja wosebiteje wustajeńcy wo załožerju Sokoła Tyršu, „Tyršův Děčín“ w Děčinskim hrodze, dźakowaše so Achim Kowar za přeprašenje a předstaji skrótku serbski wotdźěl mjezynarodneho zwjazka. Wón přepoda wyšemu měšćanosće Vladislavej Rašce a dr. Vladimírej Dostálej, zamołwitemu za wukrajne styki Sokoła w Praze, wobšěrnú dokumentaciju Serbskeho Sokoła, kotruž je Mikławš Krawc zestajić dał. Sokoł woswjeći kónc tutoho lěta swoje 15-lětne wobstaće. Domowina – Zwjazk Łužiskich Serbow wupraja swojemu čłonskemu towarstwu wutrobny dźak za spomóžne narodne dźěło a přeje wšěm čłonom tež do přichoda zbožo, strowotu a derjeměće.

Foto: Jurij Łušćanski

Zwjazk Serbskich spěwarskich towarstwow wuhotowa składnostnje 150. narodnin Jurja Pilka dnja 15. nowembra w Budyšinje krasny koncert. Na nim zaspěwachu chóry Meja (na foće), Budyšin a Delany a mnozy solisća, mjez nimi běštaj Pětr Cyž a Marko Wjeńka (wotlěwa).

Swjedžensku narěč měješe prof. Dietrich Šořta.

Tuchwilu namořwja ZSST ke komponowanju. Nowe wjacehótsne twórbje za serbske chóry mějachu so hač do 5. decembra 2008 w běrowje zwjazka w Budyskim Serbskim domje zapodać. Wuslědki kompozitoriskeho wubědžowanja předstaja so kłětu nalěto na wosebitym koncerće chóra Serbskeho ludowego ansambla. Najlěpše kompozicije so mytuja.

Foto: Eberhard Sprigade

Wobdarjena a angažowana choreografka - portret Helgi Hančoweje

Zbožopřeca přijimaše Helga Hančowa na balu narodnych drastow w Čisku.

W oktobrje woswjeći Serbska rejoyanska skupina Čisk swoje 10-lětnje wobstaće. Džesać lět do toho bu Helga Hančowa wumětska wjednica, potajkim choreografka tutoho čělesa. Nawuknyła bě powołanje stenotypistki a wuknješe pozdžišo na Šuli Palucca w Drježdžanach, z čimž docpě „Dowolnosť nawjedowanja w ludowumětskim tworjenju na polu rejoy“. Paralelnje k swojemu powołanskemu džětu nawjedowaše potom džěcacu rejoyansku skupinu a wjele lět tež rejoyansku skupinu Bydlenjotwarskeho kombinata Wojerecy.

Składnostnje 750. róčnicy wsy Čiska zrodzi so myšlička, reje, kotraž běchu naši starši, džědojo a wowki rejoy-

wali, pokazać. Někotre poriki běchu zwólniwe sobu činić. Z tym so zrodzi džensa daloko znata Čiskowska rejoyanska skupina.

Jan Kašpor, rodženy w Čisku a džensa z Brětni bydla, nawučil Čiskowskich rejoyarjow někotre reje po starym wašnju. „Trjebachmy pak potom tola bórže noweho wumětskeho nawodu“, powěda džensniša wjednica Gabriela Linakowa. „Hanelora Kuncowa, wjednica rejoyanskeju skupin Brětnja a Čorny Chołmc, da nam pokiwo, zo bychmy z Helgu Hančowej z Wojerec zwisk nawjazali. Wobě wšak so z młodosće znajetej. Na zbožo móžachmy Helgu přerěčeć a wjeselimo so jara, zo ju mamy.“ Helga Hančowa praji wo svojich spočatkach w Čisku: „Njemějach žane zdaće wo serbskich rejach, zwěsćich pak tola spěšnje, zo so tute po samsnych krokach rejoya. Zaběrach so ze serbskej hudźbu a wupytach sej, štož so mi najlěpje lubješe. Jako přerěču choreografiju wuzwolich sej ‚Wjesele džensa‘.

Z tačele přewzach zhromadnje z H. Kuncowej přerěču wersiju za tutu reju. Wona mje tež při kombinacijach krokow poradžowaše. Spěšnje so potom sama do toho namakach. Myslu sej, zo je so to rejoyarjam lubiło, wšako běchu a su woni tež džensa hišće z wulkim wjeselom při wěcy.“ Mjeztym je Helga Hančowa dwě rejoyanskeje hrě – „Přazu“ a „Připołdnicu“ – nastudowała. Wothladajo wot wobćežneho pytanja za přihódnej hudźbu měješe wona najćeši part – choreografiju. Kroki wšak maja hudźbu hač na posledni takt wupjelnić. Trěbnej pak stej tež napjatosc a wotměna w pohibach. „Přaza“ je mišterski wukon, „my wšitcy mjenjachmy, zo hižo lěpje njeńdže“, powěda Gabriela Linakowa zahorjena. Ale z „Připołdnicu“ je so Helga Hančowa zaso raz sama přetrjehičila.

Njedawno, na Čiskowskim balu narodnych drastow, je cyła žurla Helze Hančowej stawu zaspěwała.

Tekst a foto: Měrcin Kašpor

„Maćernu rěč lubuju ...“ - rěčne pokiwy

Takle nic!

Wjedrownicy wobkedźbujaju wjedro. Pachow je witku do žita čisnył. Zastojniki su ... spěšnosť měřili. Michał z rańšimi zerjami stawa. Wón praji napřećo rozhlósej, zo... Drasty sedža. Drasty su mazane.

Takle je prawje!

→ Wjedrarjo wobkedźbujaju wjedro.
→ Pachow je wotku do žita čisnył.
→ Zastojnicy su ... spěšnosť měřili.
→ Michał z rańšimi zerjemi stawa.
→ Wón praji rozhlósej, zo...
→ Drasta sedži. Drasta je mazana.
Ale: Narodne drasty sedža.

(Zmylki słyšała a čitała: Hilža Nukowa, za prawosć korektury rukuje: Timo Meškank.)

Widejoprojekt za šulerjow

Šulerki Srjedźneje šule Slepó při džěle z Istwánom Kobjelu, wumětskim nawodu projekta „Brunica – serbske słowo a hudźba“.

Foto: Franc Šofta

Župa Běła Woda/Niska organizowaše lětsa přeni raz prózdniški projekt za 2plus-šulerjow Srjedźneje šule Slepó, do kotrehož zapřijachu so tež šulerjo SSS Ralbicy a Budyskeho Serbskeho gymnazija. Nošerce projekta džěše po słowach regionalneho rěčnika Manfreda Hermaša w přem rjedže wo to, zo so šulerjam poskići wólnočasna zaběra přez cyty tydźeň, kotraž so jeničce w serbsčinje wotměwa a kiž je za tutu starobnu sku-

pinu wabjaca. Tajkich poskitkow džě za Slepjanskich srjedźnych šulerjow dotal njebě. Pod hesłom „Brunica – serbske słowo a hudźba“ měješe w projekće widejoclip nastać, w kotrymž wustupuja šulerjo a šulerki jako wumětcy-spěwarjo a w kotrymž filmowanje kaž tež zhotowjenje tajkeho clipa nawuknu.

Cyłkownje třinaće šulerjow so w nazymskich prózdniach wot 20. do 25. oktobra 2008 na tutym zarjadowanju

pod wumětskim nawodom hudźbnika Istvána Kobjele wobdžěli. Techniska režija bě w rukomaj Michała Cyža, šefa Sakskeho wukubłanskeho a wupruwowanskeho kanala SAEK wuchodneje Sakskeje w Budyšinje. Po šěsć intensiwnych dnjach je wušoł widejoclip z titlóm „Přeco dale“, zhotowjeny po wašnju hudźbných clipow telewizijnych sćelakow kaž MTV, kotrež su mjez młodostnymi jara woblubowane. Widejo zwuraznja ambiwalentnosć naležnosće wudobywanja brunicy: zničenje přirody a sydłenskeho ruma na jednej stronje a na druhej stronje wědomje, zo je milina za našu ciwilizaciju njeparujomna. Clip chce k rozmyslowanju wo našim wobchadže z energiju a z resursami přirody pohnuwać a wuwědomić, zo njetrjeba zemja nas, ale my ju. Swoju premjeru dožiwi clip před wulkim publikumom, a to na jubilejnej kermuški dnja 25. winowca w Slepom. Zahorjeny džakowaše so publikum młodym wumětcam z trójnej sławu. Projekt je so z pomocu pjenježnych srědkow z wobłukoweho dojednanja mjez Domowinu a Vattenfallom zwoprawdźił.

Wobhladać móžeće sej clip pod www.youtube.de, „Přeco dale“.

Božena Braumanowa

Voices of Europe 2008 – Hłosy Europy w Budyšinje

Wot 10. hač do 18. 08. 2008 wotmě so chórowy projekt mjeńšinow „Voices of Europe“ druhim raz w Budyšinje. Organizator projekta běše znowa Serbske młodžinske towarstwo Pawk z.t. Hłownje je „Voices of Europe“ mjezynarodna wumě-

na młodostnych ze zaměrom, zo so přislušnicy awtochtonych a narodnych mjeńšin Europy w zwisku z nazwučowanjom spěwow sobuskutkowacych mjeńšinow zeznaja. Mjez něhdže 40 wobdžělnikami běchu lětsa Kašuboj z Pólskeje, Retoromanjo ze Šwicy, Słowjency z Italskeje, Hradžišćancy Chorwaća z Awstriskeje, Němcy z Madžarskeje, Němcy z Danskeje, Němcy z Ruskeje a Serbj z Łužicy.

Spočatk lěta 2008 započa skupina serbskich młodostnych z planowa-

njom projekta. Tak nasta naćisk za wotběh a městnosć a za přidatne programowe dycki.

Jako wumětskeho nawodu chóra móžachmy dirigenta Petera Shannona z Irskeje, kiž bě nas hižo pola „Voices of Europe 2002“ přeswědčić, znowa za pro-

jekt zdobyć.

Spěwy, kotrež mějach so w běhu tydženja nazwučować, běchu sebi młodostni sami wupytali. Peter Shannon wudospoňni wuběrk z jendźelskorěčnymi sadźbami.

Swoju premjeru měješe chór „Voices of Europe“ – po wjacorych probach – pjatk, 15.08.2008, w Michałskej cyrkwi w Budyšinje. Na koncerće zaklinčachu pěsnje Frizow, Kašubow kaž tež słowjanskeje mjeńšiny z Italskeje, Němcow z Ruskeje a wězo Serbow. Tohorunja młodostni swój-

ske nazwučowane pěsnje zanje-sechu: Frizojo předstajichu swoju narodnu chorhoj a hymnu, Słowjency zaspěwachu swjedženski spěw „Majolka“. Alexander a jeho sotra Jekatarina z Kazana (Ruska) zahorištaj z němskim spěwom „Lachende Augen“.

Dirigentej so poradzi, zastupjerjow mjeńšinow do jednoho chóra zjednočić a spěwy w najwšelakorišich rěčach zanješć dać.

Připosłucharjow a spěwarjow překwapi, jako prošeše Dušana Šoftu k sebi na dirigentny stoł, zo by serbski ludowy spěw „Hanka, ty brune, brune wóčko“, wobdžěłany wot Tomaša Kole, dirigował. Z tym so dopokaza, zo ma serbska młodžina wulki hudźbny potencial.

Po koncerće podachu so młodostni do Worklec, hdžež zahajichu so „Dny młodžiny 2008“.

Božena Šimanec

Zajímavý seminar słowjanskich narodnych mjeńšin we Łužicy

Wobdźělnicy seminara informowachu so na wěži blisko wuhloweje jamy Wochozy wo dobywanju brunicy.
Foto: Claudia Knoblochec

„Ekonomiska nadhódnota narodnych mjeńšin“ rěkaše tema 12. seminara słowjanskich narodnych mjeńšin FUEN, kotryž so wot 23. do 26. oktobra 2008 w Smochćicach wotmě.

Na 30 zajimcow móžeše městopředsyda Domowiny Pětš Petrick powitać, mjez nimi zastupjerjow 12 narodnych mjeńšin z džewjeć krajow. Najdlěši puć mějachu Serbičenjo z Rumunskeje, Chorwaća ze Serbiskeje a Ukrainjenjo z Białystoka/Pólska. Něšto krótsi puć mějachu Chorwaća a Słowjency z Awstriskeje, Češa a Serbičenjo z Chorwatskeje, Rusojo z Estniskeje, Słowakojo z Madžarskeje, Łemkojo z Pólskeje a Češa ze Słowakskeje. Dalšej hosćej

běštaj prezident a direktor Federalistiskeje unije europskich narodnych skupin (FUEN) Hans Heinrich Hansen a Jan Diedrichsen, Němcaj z Danskeje.

Pjatk rozjimowaše so tema „Ekonomiska nadhódnota narodnych mjeńšin“. K tomu přednošowaštaj Vladimir Kreck ze Zhorjelskeho Institutu za kulturnu infrastrukturu, kiž poda wědomostny zawod, a jednaćel Domowiny Bjarnat Cyž, kiž předstaji temu z wida Serbow. Před nimaj porěča H. H. Hansen wo „Politiskej participaciji narodnych mjeńšin“.

Sćěhowachu zajimawe přinoški wobdźělnikow a diskusija. Wječor wjedžechu so seminarisća po sta-

rym Budyšinje k Serbskemu muzejeju, hdžež běchu z hosćimi přijěca krajneho rady Michaela Hariga.

Sobotniša ekskursija zahaji so při pomniku swj. Cyrila a Methoda blisko Smochćic, hdžež informowaše Rafael Ledźbor, redaktor Katolskeho Posoła, wo nastaću pomnika a wuznamje tutuju swjateju za Serbow. Přizamkny so ekskursija po srjedźnej Łužicy, hdžež zeznajomichu so wobdźělnicy seminara z městnami wotbagrowanych wjeskow, z wuhlowej jamy, jeje wuskutkami a rekultiwěrowanjom. Naši hosćo dožiwichu žiwu ludowu kulturu Slepjanskeje wosady. Wo stawiznach a wosebitej kulturje rozprawješe hosćom regionalny rěčnik Domowiny Manfred Hermaš. Kulturny program wuhotowachu Serbski folklorny ansambl a kwasny čah Slepjo kaž tež Rowniske glosy.

„W přiběracej měrje su narodne mjeńšiny wobličomna ekonomiska hódnota za swój region a samo za swój kraj, hdžež su doma.

Přiběra zajim na našej kulturje, našej wjacorěčnosći a našich wosebitosćach. Toho dyrbjeli sej wědomi być a to dyrbjeli sej tež statni zastupjerjo wuwědomić“, zwěsća mag. Janko Kulmeš, zastupjer Rady Korutanskich Słowjencow na kóncu seminara.

Přichodny seminar je klětu pola Słowakow w Budapesće předwidžany.

Jurij Łušćanski

Protyčka - wuběr terminow 2009

10.01.2009	kulturny kolokwij wo serbskim lajskim wuměstwie w Budyšinje
23.01.2009	hłowna zhromadźizna župy Delnja Łužica z.t. w Janšojcach
23.01.2009	hłowna zhromadźizna župy „Michał Hórnik“ Kamjenc w Chrósćicach
31.01.2009	hłowna zhromadźizna župy Budyšin w Radworju
28.02.2009	27. wolejbulowy turněr wo pokal Domowiny w Budyšinje
07./08.03.2009	18. serbske wiki jutrownych jejkow w Budyšinje
28.03.2009	14. hłowna (wólbna) zhromadźizna Domowiny w Chrósćicach
25. – 28.06.09	VIII. mjezynarodny folklorny festiwal „Łužica 2009“

List je w interneće

Z přinoškom „Kajku Domowinu trjebamy“ (Serbske Nowiny z dnja 13.11.2008, strona 7) dawa Měrko Šořta nastork do diskusije. Redakciji wječornika předleži k tomu z dnja 21.11.2008 přinošk nowinskeje rěčnicy Domowiny. Bohužel njebu tekst hač do redakciskeho kónca „Našeje Domowiny“ w SN wotčišćany. Tuž smy jón pod www.domowina.de → Aktualne → Stejišća a wozjewjenja do interneta stajili.

Impresum: Naša Domowina - Informacije třěšneho zwjazka • Informacije kšywowego zwězka • Informationen des Dachverbandes

wudawaćel/Herausgeber:

Zarjad Domowiny • Zarěd Domowiny • Geschäftsstelle der Domowina
Póstowe naměsto/Postplatz 2 • 02625 Budyšin/Bautzen • www.domowina.de
Wozjewjene wosobinske mjenjenja njekryja so na kóždy pad z mjenjenjom wudawaćela. Red. kónc: 01.12.2008
„Naša Domowina“ so po naprašowanju wšěm zajimcam z e-mailku připósćeje.

redakcija/Redaktion:

Borbora Felberowa
tel. 03591-550 202 • faks: 03591-42408 • e-mail: felber-pr-domowina@sorben.com

lektoraj/Lektoren:

Božena Braumanowa, Erwin Hanuš

zhotowjenje/Herstellung:

Claudia Knoblochec • čišć/Druck: Serbska čišćernja/Lausitzer Druck- und Verlagshaus GmbH Budyšin/Bautzen